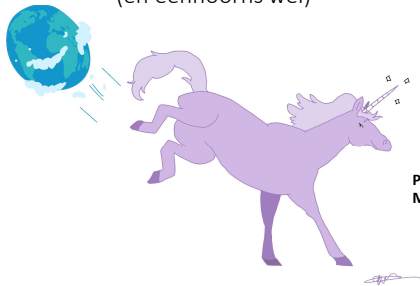

Waarom de wereld niet bestaat -8 (en eenhoorns wel)

Petra Bolhuis
Maieutiek

Voorjaar 2022

1

Wetenschap Verlichting en religie*

Kierkegaard zegt God is het feit dat alles mogelijk is' het concept God maakt dat we onszelf kunnen zien met de maximale afstand tot wat en wie we nu zijn. Dat wil niet zeggen dat Gabriel daarmee een invulling geeft aan God die bij een godsdienst past. Het is alleen een vorm van omvattendheid die alhoewel zeer aanwezig, minder past in deze tijd. Er is geen superbestuurder van alles (165)

"Toch zou het verkeerd zijn om vanuit een vertekend zelfbeeld te denken dat we alle religies als onwettig bijgeloof kunnen afdoen. Wetenschap, verlichting en religie staan sowieso al dicht bij elkaar dan men denkt." (163)

"Zonder religie zou er nooit metafysica, en zonder metafysica zou er nooit wetenschap, en zonder wetenschap zou er nooit de kennis zijn geweest die we nu kunnen formuleren. Wat er in dit proces is gebeurd, laat zich daarbij niet simpelweg als een vorm van verlichting beschrijven. De Moderne Tijd wordt niet gekenmerkt door de afbraak van de religie, maar door de uitbreiding van ons idee van vrijheid. Bovendien is het in de Moderne Tijd bij de mens opgekomen dat hij geest is en dat deze geest een geschiedenis heeft. Die dimensie bleef eerder voor ons verborgen of was hooguit in aanzet toegankelijk." (165/166)

Maieutiek_2022_1Gabriel

2

2

Kunst, zin en wereld

- Gabriel ziet kunst als de manier om ons wakker te maken voor de gedachte dat er niet één waarheid of één wereld.

"Alle objecten verschijnen namelijk voor een achtergrond, en uiteindelijk voor de achtergrond van hun zinveld."

"Alles wat bestaat, komt uit een achtergrond naar voren, een achtergrond die zelf nooit naar voren kan komen, maar zich in het gunstigste geval zelf in een voorgrond kan veranderen wanneer we er onze aandacht op richten."

Maieutiek_2022_1Gabriel

3

3

Vermeer en Malevitsj (182)

Maieutiek_2022_1Gabriel

4

4

Zinvelden en mensen

- Waar zinvelden lijken op iets dat wij maken; 'mijn zinveld' (en dat ook klopt) is een zinveld óók iets wat los van ons bestaat.
- Immers dingen verschijnen in een zinveld, maar niet alles wordt waargenomen.
- Dat lijkt op een objectgebied, maar juist in een objectgebied wordt er van de directe verschijning geabstraheerd (zie blz. 68-70)

Maieutiek_2022_1Gabriel

5

5

Zinvelden en objectgebieden

"Verschijning/bestaan is niet identiek aan waarheid. (...) Hoe de objecten verschijnen heeft vaak iets te maken met hun specifieke kwaliteiten. Zo is het eigen aan kunstwerken dat ze op verschillende manieren aan ons verschijnen. Maar het is niet eigen aan nucleonen dat ze op verschillende manieren aan ons verschijnen. We kunnen ze niet verschillend interpreteren, en we kunnen alleen begrijpen wat ze zijn als we het objectgebied beheersen waarin ze voorkomen.

Zinvelden kunnen vaag, veelzijdig en relatief onbestemd zijn, maar objectgebieden daarentegen bestaan uit een telbare hoeveelheid duidelijk van elkaar onderscheiden objecten. Dat is bij zinvelden niet noodzakelijk het geval. Die kunnen vage, ambivalente verschijningen bevatten. (...)

De moderne logica stelt het begrip van de objectgebieden vrijwel volledig gelijk aan dat van de hoeveelheid. Maar niet alle gebieden zijn hoeveelheden telbare en mathematisch te beschrijven objecten. Het geldt bijvoorbeeld niet voor kunstwerken of complexe gevoelens. Niet alle gebieden waarin iets verschijnt, zijn objectgebieden. Daarom is het algemene begrip het begrip van het zinveld. Zinvelden kunnen weliswaar als objectgebieden in de zin van telbare objecten of in nog preciezere zin als mathematisch beschrijfbaar hoeveelheden optreden. Ze kunnen echter ook uit vage verschijningen bestaan, en dat geldt noch voor objectgebieden, noch voor hoeveelheden.

Maieutiek_2022_1Gabriel

6

6

Mensen en zinvelden

- Mensen zijn waarnemende wezens die werkelijk al in de wereld zijn we hebben zintuigen die objectief waarnemen dat er dingen zijn buiten die zintuigen. Ik hoor een klop op de deur omdat daar geklopt wordt en niet op mijn oor. Dat wil niet zeggen dat alles wat aan ons verschijnt waar is. Samenhangen tussen zinvelden of bestaan alleen in nieuwe zinvelden.
- Alles wat verschijnt in een zinveld bestaat, maar dat alles bestaat wil nog niet zeggen dat alles goed is.

Maieutiek_2022_1Gabriel

7

7

Moraalcrisis en zinveldentheorie

- Waar Gabriel zelf begint als scepticus wordt hij naar mate zijn ontwikkeling voortgaat -via de zinveldentheorie die feiten en de verschillende visies daarop recht wil doen- meer en meer een moraaldenker die morele feiten recht wil doen en het goede objectief wil maken.
- Hij beschrijft in 'Morele vooruitgang in duistere tijden' hoe basiswaarden in crisis zijn geraakt door marktdenken en corona. (M. blz. 7)

Maieutiek_2022_1Gabriel

8

8

Moraal is ook feitelijk

- Iets wat wij mensen behoren te doen of na te laten, zal ik in het vervolg een moreel feit noemen. (M. blz. 10) het gaat om wat wij verschuldigd zijn aan onszelf, andere levende wezens en de omgeving van die levende wezens.
- "Het goede, het neutrale en het kwade zijn ethische waarden die universele geldigheid bezitten en van alle culturen en tijden zijn." (M.10)

Maieutiek_2022_1Gabriel

9

9

Inzet een nieuwe Verlichting

- Hij heeft een lange lijst van zaken die misgaan waardoor we in duistere tijden beland zijn en wil niet minder dan opnieuw wakker maken dat we met behulp van de rede samen kunnen bepalen wat we behoren te doen en te laten. De inhoud van vrijheid, gelijkheid en solidariteit moet op nieuw geijkt worden voor ieder tijdvak. (M. 25)

Maieutiek_2022_1Gabriel

10

10

Kernthesen

1. Moreel Realisme = Er bestaan moreel feiten in objectieve zin,
2. Humanisme = Objectieve feiten zijn in essentie duidelijk voor mensen, maar worden door ideologie e.d. versluierd,
3. Universalisme = Objectief bestaande feiten gelden altijd en overal voor iedereen

Gabriel schrijft tegen pluralisme relativisme en nihilisme (PRN) en voor RHU

Maieutiek_2022_1Gabriel

11

11

Zinvelden en moraal

- Zinvelden laten ruimte voor het loslaten van een omvattende wereld, maar ze laten ook ruimte voor het bestaan van moraal. (bestaan= verschijnen in een zinveld.)
- Morele vooruitgang is het blootleggen van feiten die eerst verborgen waren.
- Juist omdat er verschillende zinvelden zijn (als ontologisch basis) is het idee dat moraal alleen dan objectief is als het natuurwetenschappelijk kan onderzocht, fout. Immers het objectgebied natuurwetenschappen is niet omvattend. Het beschrijft niet de wereld (zinveld aller zinvelden) Moraal hoort tot een ander objectgebied dat van de menselijke geest. Deze objectgebieden beïnvloeden elkaar echter wel.

Maieutiek_2022_1Gabriel

12

12

Ethiek is menselijk en hoort bij (menselijke) geest

- Ethiek is antropogeen, maar niet antropocentrisch.
- Misschien wel posthumanistisch in de zin van meer rekening houden met de rest van de aarde, maar niet in de zin dat wij mensen niet een aparte status hebben. (dit tegen Singer)
- Kunst, religie en geesteswetenschappen zijn vormen van menselijke zelfreflectie die boven toevallige en relativistische standpunten uitstijgen; er zijn morele feiten zoals de Vesuvius ook bestaat. Dat wil niet zeggen dat we daarmee in concrete situaties ook altijd weten wat te doen...

Maieutiek_2022_1Gabriel

13

13

Gedachten experiment

- Geest= dat we veel van wat we doen, doen vanuit een idee over wie we zijn en willen zijn.(M. 155)
- Het laatste oordeel. Je gaat dood en daar zit God en bent verbaast want atheïst, maar nu gaat deze God je beschuldigen van allerlei dingen waarvan jijzelf en anderen dachten dat goed waren, maar ze waren verwerpelijk; onbaatzuchtig zorgen voor leprozen, bestrijden van klimaatverandering redden van Koala's en het runnen van een inclusieve keuterschool. (vrij geciteerd naar M. blz. 143)
- Relatie met " Sluier van onwetendheid 'van Rawls.

Maieutiek_2022_1Gabriel

14

14